

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Complectens Quæstiones, Qvæ Disputatæ Dicuntvr, & Quæstiones
Quodlibetales, siue Placitorum eiusdem S. Thomæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

13 De Pœnitentia.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72780](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72780)

dum se non est contra legem Dei, vt leuare festum de terra, vel iurare, apprehendatur errante conscientia ut contra legem Dei existens, & sic voluntas in ipsum feratur, manifestum est quod voluntas feratur per se loquendo & formaliter, in id quod est contra legem Dei: materialiter autem in id quod non est contra legem Dei, immo forte in id quod est secundum legem Dei: & ideo manifestum est quod est tibi contemptus legis Dei, & ideo necesse est quod sit tibi peccatum. Et ideo dicendum est, quod omnis conscientia siue recta, siue erronea, siue in per se malis, siue in indifferentibus est obligatoria, ita quod qui contra conscientiam facit, peccat.

D. 384

AD PRIMUM ergo dicendum, quod licet hæreticus qui iurat conscientia erronea contradicente, materialiter loquendo, non faciat contra legem Dei, tamen formaliter loquendo contra legem Dei facit, ut ostensum est.

AD II. Dicendum, quod si alicui dicta conscientia, vt faciat illud quod est contra legem Dei, si non faciat, peccat: & similiter si faciat, peccat, quia ignorantia iuris non excusat a peccato, nisi forte sit ignorantia inuincibilis, sicut est in furiosis & amensibus quæ omnino excusat. Nec tamen sequitur quod sit perplexus simpliciter, sed secundum quid, potest enim erroneam conscientiam deponere, & tunc faciens secundum legem Dei non peccat. Non est autem inconueniens, quod aliquo posito aliquis homo sit perplexus, sicut sacerdos qui tenet cantare, si sit in peccato peccat cantando, & non cantando, nec tamen est simpliciter perplexus, quia potest penitentiam agere, & absque peccato cantare: sicut etiam in syllogisticis, uno quodam inconuenienti dato, alia contingunt, ut dicitur in primo physicorum.

Ter. com. 9.

QVÆSTIO XIII.

DE INDE QUÆSTUM EST DE PENITENTIA. Et circa hoc quæsitum sunt duo.

PRIMO, Vtrum si aliquis sacerdos penitenti dicat, Quicquid boni feceris, sit tibi in remissionem peccatorum, sit satisfactio sacramentalis.

SECUNDO, Vtrum ei qui prætermisit diuinum officium dicere, cum tenetur ad ipsum, possit imponi alia penitentia pro tali omissione, vel sit ei imponendum quod iteret quod omisit.

ARTICVLVS XXVIII.

Vtrum satisfactio uniuersaliter iniuncta a sacerdote sit sacramentalis.

AD PRIMUM sic proceditur. Videtur quod prædicta satisfactio non sit sacramentalis. Sacramentalis enim satisfactio ad aliquid ligat: sed ille cui prædictus modus satisfactionis indicitur, ad nihil ligatur. ergo uidetur quod non sit sacramentalis satisfactio.

SED CONTRA. Illa uidetur esse sacramentalis satisfactio, quia perfecta ad nihil aliud homo tenetur: sed penitens, cui sic satisfactio iniungitur a sacerdote, nihil aliud tenetur implere, cum nihil sit aliud sibi mandatum. ergo huiusmodi satisfactio est sacramentalis.

RESPON. Dicendum, quod hic est quadruplici distinctione vtendum. Primo enim considerandum est, quod peccator est debitor alicuius satisfactionis dupliciter. Vno modo, ex iniunctione sacerdotis. Alio modo, ex peccato commisso, unde si contingat quod sacerdos minorem satisfactionem impo-

ponat penitenti quam sit illa ad quam obligatur ex quantitate sui peccati, subtracto eo quod remittitur uirtute clauium, & contritionis precedentis, nihilominus penitens ad aliquid ulterius obligatur, quod si in hac uita non proficiat, in purgatorio exoluet: & econuerso, si sacerdos imponat maiorem penitentiam quam penitens facere teneatur penitente remissione, quæ est facta per vim clauium & contritione precedente, nihilominus penitens tenetur facere quod sibi iniunctum est, si ad sit facultas. Secundo, considerandum quod opus quod quis facit ex iniunctione sacerdotis, dupliciter ualet penitenti.

Vno modo ex natura operis: alio modo ex ui clauium. Cum enim satisfactio a sacerdote absolvente iniuncta sit pars penitentia, manifestum est quod in ea operatur vis clauium, ita quod amplius ualet ad expiandum peccatum, quam si proprio arbitrio homo faceret idem opus. Tertio considerandum est, quod satisfactio ad duo ualet. Valet enim ad expiationem culpæ præteritæ, ualet & ad cautelam culpæ futuræ: sicut cum homo ieiunat, per hoc præbetur ei remedium contra futuras concupiscentias carnis. Item quarto considerandum est, quod sacerdos potest penitenti satisfactionem iniungere vel ex proprio arbitrio, vel etiam ex consilio alieno. Est ergo dicendum quod sicut potest sacerdos iniungere satisfactionem penitenti ex arbitrio alieno, & ex arbitrio ipsius penitentis, sicut si dicat, Facias hoc si potes, & si non potes, facias hoc. Et simile uidetur cum sacerdos dicit, Quicquid boni feceris, sit tibi in remissionem peccatorum. Videtur autem satisfactio conueniens, quod sacerdos non oneret penitentem graui pondere satisfactionis, quia sicut paruus ignis a multis lignis superpositis facili extinguitur, ita posset contingere quod paruus affectus contritionis in penitente nuper excitatus, propterea graue onus satisfactionis extingueretur peccatore totaliter desperante. Vnde melius est quod sacerdos penitenti indicat quanta penitentia esset sibi pro peccatis iniungenda, & iniungat sibi nihilominus aliquid, quod penitens tolerabiliter ferat, ex cuius implerione affluat ut maiora impleat, quæ etiam sacerdos sibi iniungere non attentasset, & hæc quæ præter iniunctionem expressam facit, accipiunt maiorem uim expiationis culpæ præteritæ ex illa generali iniunctione qua sacerdos dicit, Quicquid boni feceris, sit tibi in remissionem peccatorum, unde laudabiliter constituit hoc a multis sacerdotibus dici, licet non habeant maiorem uim ad præbendum remedium contra culpam futuram, & quantum ad hoc talis satisfactio est sacramentalis in quantum uirtute clauium est culpæ commissæ expiatiua.

Et per hoc patet responsio ad obiecta.

ARTICVLVS XXIX.

Vtrum ei qui omisit dicere diuinum officium, sit iniungendum ut iterato dicat.

AD SECUNDUM sic proceditur. Vt quod ei qui omisit dicere diuinum officium, sit iniungendum ut iterato dicat. Qui enim tenetur ad aliquod debitum speciale implendum, non potest liberari nisi debitum soluat. Si ergo aliquis tenebatur ad hoc debitum, ut scilicet diuinum officium diceret, ut quod non possit absolui, nisi hoc debitum soluat.

SED CONTRA est, quod penitentia sunt arbitrarie, ergo pro peccato talis omissionis quæcumque penitentia secundum arbitrium sacerdotis potest imponi.

RESPON. Dicendum, quod in omni diuino officio

ar. 21. ca. ad i. de temp. officio.

ar. 21. ca. ad i. de temp. officio.

ficio est hoc commune, quod pertinet ad laudem Dei, & ad suffragium fidelium, sed distinguit vnū officium ab alio secundum diuersitatem temporū & locorum. Rationabiliter enim institutum est, vt diuersimode Deus laudetur secundum congruentiam temporum & locorū, & ideo sicut in officiis diuinis exoluendis obseruanda est congruitas loci, ita etiam congruitas temporis, quæ quidem obseruari nō potest, si oporteret iniungere omittenti, q̄ horas diceret quas omisit. Forte enim in Completorio diceret. Iam lucis orto sydere, & in tempore paschali diceret officium dominicæ passionis, qđ esset absurdum. & ideo d non uidetur esse iniūgendum ei q̄ omisit dicere diuinum officium, q̄ horas easdem repetat, sed aliquid ad diuinam laudem pertinens, puta, ut dicat septem psalmos, vel vnū psalteriū, vel aliquid amplius s̄m quantitatem delicti.

Ad illud uero quod in contrarium obiicitur, dicendū, q̄ tempore debito officii prætereunte, iam est impotens ad soluendum debitum, & ideo quia hoc non potest facere, iniungenda est ei alia p̄nitentia.

QVÆSTIO XIII.

DEINDE quæsitum est de creatura pure corporali.

¶ Et circa hoc quæsta sunt duo.

¶ Primo, De arcu nubium qui dicitur iris, utrum sit signum diluuii non futuri.

¶ Secundo, Vtrum possit demonstratiue p̄bati, q̄ mundus non sit æternus.

ARTICVLVS XXX.

Vtrum arcus celestis sit signum non futuri diluuij.

Circa primum sic procedebatur. Vt quod arcus nubium non sit signum diluuii non futuri. Illud enim quod fit ex necessitate nature, non uñ esse institutum ad aliud significandum: sed arcus nubium prouenit ex necessitate nature propter oppositionem solis ad nubem rotidam. ergo non uidetur esse significatiuum diluuii non futuri.

¶ Præter. Huiusmodi apparitiones aeris, sicut iris, & halo. i. circulus continens solem & lunam, & alia huiusmodi, causantur præcipue ex vaporibus humidis in aere existentibus, ex quibus sequuntur pluuia, quæ diluuium faciunt. ergo apparitio iridis magis est signum diluuii futuri, quam diluuii nō futuri.

¶ Præter. Si est signum diluuii non futuri, aut est signum diluuii nunquam futuri, aut est signum diluuii non futuri usque ad aliquod tempus. Si autem est signum diluuii nunquam futuri, non oportuisset quod apparuisset nisi semel. Si autem diluuii non futuri usque ad aliquod tempus, oporteret tempus esse determinatum, quod quidem determinari nō potest nec auctoritate scripturæ, nec ratione humana, ergo frustra huiusmodi signum datur.

SED CONTRA est, quod dicitur Gen. 8. Arcum meum ponam in nubibus, & erit signum fœderis inter me & inter terram, & postea subditur. Et non erunt ultra aquæ diluuii ad delendum uniuersam carnem.

RESPON. Dicendum, q̄ in his quæ in ueteri testamento dicuntur, primo quidem obseruanda est ueritas literalis: sed quia uetus testamentum est figura noui, plerumque in ueteri testō sic aliqua proponuntur, ut ipse modus loquēdi aliquid figurate de-

signet. Dicendum est ergo, q̄ quia cause rerum multos latent, effectus autem sunt manifestiores, proponuntur effectus in designatione causarum. Est autem considerandum, quod pluuiarum causa efficiens quidem est sol, materialis uero uapor humidus eleuatus ex terra & aquis per uirtutē solis: hæc autem duo in triplici dispositione se possunt habere. Quandoque enim calor solis omnino superuenit uapores & extirpat eos, & tunc pluuie sequi non possunt: unde in Aegypto, & in terris multum calidis non sunt pluuia, in ætate etiam propter propinquitatem solis sunt pluuia rariore, in hyeme uero frequentiores. Quandoque uero contrario, uirtus solis ad hoc usque ualeat, quod uapores multiplicat, sed tamen non potest eos desiccare, & tunc superabundant pluuia, & est ratio diluuii aquam. Quandoque uero medio modo se habet, ut. i. uirtus solis non solum operetur ad eleuationē uaporum, sed etiam habet uictoriam super eos, ut nō rari multiplicentur quod diluuium inducere possint: neque etiam uapores oīno desiccantur ut pluuia non sequat, & ex hac media dispositione, vel comparatione solis ad uapores causatur iris, quæ non apparet uaporibus omnino desiccatis, neque etiam eis omnino in aere superabundantibus, & iō iris est signum diluuii non futuri, in quantum procedit ex tali causa, quæ repugnat diluuiio. Ideo autem scriptura tali modo loquendi uicitur, quia per iridem significatur Christus, per quem protegitur a spiritali diluuiio.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod iris procedit naturaliter ex talibus causis, quæ repugnant diluuiio, & ideo conuenienter iris dicitur esse signum diluuii non futuri.

AD SECUNDUM Dicendum, quod iris potest significare pluuias, sed non superabundantes usque ad hoc, quod faciant diluuium.

AD TERTIUM Dicendum, quod iris semel apprensus significat quod tandiu nō erit diluuium, quamdiu sol & uapores in eadem dispositione consistunt, & ideo non est superfluum quod frequenter apparet.

ARTICVLVS XXXI.

Vtrum mundum non esse æternum possit demonstrari.

AD SECUNDUM sic proceditur. Videtur quod demonstratiue probari possit, mundum non esse æternum. Si enim mundus esset æternus, non posset cōputari numerus annorum ab initio mundi: hic autem numerus ascribitur paschali cereo. sic ergo non posset paschalis cereus in ecclesia bñdici.

¶ Præter. Epacta computatur secundum excessum annorum lunarium super annos solares: sed talis excessus computari non posset, si mundus esset æternus. ergo mundus non est æternus. ergo demonstrari potest quod mundus non sit æternus.

SED CONTRA. Id quod est fidei, demonstrari non potest, quia fides est non apparentium, ut dicitur ad Hebr. 11. sed mundum ex quodā principio temporis esse creatum, est fidei articulus: unde & propheticæ a Moysē dictum est. In principio creauit Deus cælum & terram, ut Gre. dicit in 1. Hom. Ege. ergo mundum non esse æternum non potest demonstratiue probari.

RESPON. Dicendum, quod ea quæ simpliciter uoluntati diuinæ subsistunt, demonstratiue probari non possunt, q̄ aut dicitur ad Cor. 2. Quæ sunt Dei, nemo nouit nisi spiritus Dei. Creatio autem mundi non

9. 24.

9. p. 4. 1. 2. 9. ad 2.